

Referat af workshop med studerende og Censorudvalget 15. februar 2016

Regeringen har besluttet at igangsætte et analyse- og udvalgsarbejde vedrørende censorsystemet for de videregående uddannelser. Formålet med analyse- og udvalgsarbejdet er en systematisk gennemgang af censorområdet set i forhold til prøve- og eksamenssystemet med henblik på en modernisering, således at udbytte og ressourceforbrug modsvarer hinanden, og uden at det sker på bekostning af de studerendes retssikkerhed.

Dato
02.03.2016

Ref.
dma, rsa

Side
1/7

På den baggrund er der blevet nedsat et udvalg med otte medlemmer, der skal lave et grundigt eftersyn af censorområdet. Censorudvalget har bedt EVA om at bidrage til udvalgets arbejde med fire analyser, der skal danne grundlag for drøftelser i udvalget. De fire analyser baserer sig på følgende kilder:

- 1 Høring blandt institutionerne med fokus på udbyttet af censorsystemet
- 2 Workshop med studerende om eksamensbedømmelse og retssikkerhed
- 3 Spørgeskemaundersøgelse blandt censorformænd med fokus på rekruttering af censorer
- 4 Data fra institutionerne om fordeling af ECTS-point og ressourceforbrug på censur/bedømmelse.

Dette notat indeholder et referat af workshoppen med studerende. Workshoppen blev afholdt 15. februar 2016 på Københavns Universitet. I workshoppen deltog i alt ni studerende (seks fra universitetsuddannelserne og tre fra professionsbacheloruddannelserne, herunder en fra en maritim uddannelse), medlemmerne af Censorudvalget, medarbejdere fra udvalgets sekretariat i Styrelsen for Videregående Uddannelse samt tre konsulenter fra Danmarks Evalueringsinstitut (EVA). Fælles for de studerende var, at de stort set alle sidder i studienævn eller lignende på deres uddannelser og derfor har indgående kendskab til studieordningen for deres respektive uddannelser.

Workshoppen med de studerende var designet til at give Censorudvalget indsigt i de studerendes perspektiver på dels eksamen og censur generelt, dels hvilke forhold ved eksamen og bedømmelse der har betydning for de studerendes oplevelse af retssikkerhed. Desuden skulle workshoppen give perspektiver på, hvordan ændringer af censorsystemet kan påvirke de studerendes oplevelse af retssikkerhed.

I forbindelse med brugen af pointerne fra workshoppen er det vigtigt at være opmærksom på, at der kun er tale om en udvalgt gruppe studerendes perspektiver på eksamen og bedømmelse. Bl.a. må det forventes, at det har haft en betydning for de perspektiver, der blev

fremhævet under workshoppen, at størstedelen af de studerende er aktive medlemmer af studienævn eller lignende. Fokus ville muligvis have været et andet, hvis gruppen af studerende havde været anderledes sammensat. Det er ligeledes ikke muligt at generalisere ud fra de studerendes udsagn under workshoppen.

Seance I: Udsagn om bedømmelse og eksamen – enig, delvist enig eller uenig?

Formål:

- Sætte gang i tale- og diskussionslysten
- Få forståelse af, i hvilken grad de studerende er opmærksomme på bedømmelsesformer i forbindelse med eksamen
- Få førstehåndsindtryk af de studerendes synspunkter, hvad angår censur og eksamen.

Facilitering og forløb:

De studerende sad i en rundkreds sammen med EVA's konsulenter. Censurudvalgets medlemmer og udvalgssekretariatets medarbejdere sad lidt på afstand, men tæt nok på, til at de kunne lytte med på diskussionerne.

De studerende fik udleveret tre kort: Hver studerende fik et grønt (enig), et gult (delvist enig) og et rødt kort (uenig). En EVA-konsulent læste et udsagn op. De studerende valgte det kort, som bedst matchede deres holdning til udsagnet. De valgte kort blev fremvist, og EVA-konsulenten opgjorde resultatet (fx at seks er enige, to er delvist enige og to er uenige i udsagnet). Derefter stillede EVA-konsulenten opfølgende spørgsmål til de studerende.

Side
2/7

Udsagn: Når jeg skal op til eksamen eller aflevere en opgave, undersøger jeg bedømmelsesformen inden.

Fem grønne – enige.

Fire gule – delvist enige.

De studerende, som var enige i udsagnet, fremhævede bl.a., at de ofte bliver orienteret af deres underviser enten i forbindelse med undervisningen eller via e-mail. Orienteringen om bedømmelsesformen sker med andre ord automatisk. Det at sætte sig ind i bedømmelsesformen blev desuden fremhævet som vigtigt, herunder at det er en del af den mentale forberedelse at orientere sig om, hvorvidt der er en ekstern censor.

De studerende, der var delvist enige, gav bl.a. udtryk for, at det primært er i forbindelse med de mundtlige eksamener, at de går op i, om der er ekstern censur.

Generelt var der enighed om, at man ved ekstern censur går op i, hvem den eksterne censor er. Ofte vil underviseren fortælle om sit kendskab til censor, og de studerende vil også selv google personen. Det handler dog ikke om utryghed, men mere om at være forberedt. De studerende tilkendegav, at de sjældent oplever de eksterne censorer som specielt hårde sammenlignet med fx interne censorer, men mere som neutrale observatører af eksamenssituationen.

Udsagn: Jeg har generelt stor tillid til, at bedømmelserne af mine opgaver sker på en fair måde, der afspejler kvaliteten af mit arbejde.

Seks grønne – enige.

Tre gule – delvist enige.

Overordnet set udtrykte de studerende stor tillid til, at bedømmelserne af opgaver sker på en fair måde, der afspejler kvaliteten af deres arbejde. Fx oplevede de fleste, at den karakter, de får, også afspejler deres faglige niveau, hvilket giver dem tillid til systemet. Der var dog en generel bekymring om, at censorerne ikke har tid nok til at bedømme skriftlige opgaver. Det var også særligt censorernes tid, som gjorde, at en tredjedel af de studerende kun var delvist enige i udsagnet. Samtidig havde flere af de studerende oplevet eksempler på stor forskel i karaktergivningingen ved gruppeeksamener. De fandt, at det bidrager til mistillid, når studerende, der egentlig ikke har bidraget nævneværdigt til projektet, stadig får en høj karakter til eksamen. Det samme gør sig også gældende, når studerende, som man egentlig anser som fagligt dygtige, får en lav karakter til mundtlig eksamen. Selvom dette hører til sjældenhederne, er det dog med til at bekræfte de studerendes opfattelse af eksamen som noget, der kan være tilfældighedernes spil.

Udsagn: Jeg oplever, at bedømmelsen er mere fair, når jeg har en ekstern censor.

To grønne – enige.

Fire gule – delvist enige.

Tre røde – uenige.

Størstedelen af de studerende oplever ikke, at bedømmelsen er mere fair ved eksamener med ekstern censur end med intern bedømmelse. Flere studerende pegede på, at en intern bedømmer særligt på de store uddannelsesinstitutioner kan være lige så god som en ekstern censor. Samtidig blev det fremhævet, at den eksterne censors kendskab til fagområdet/emnet, studieordningen og arbejdsformen på den enkelte uddannelse er alfa og omega. En censor med manglende kendskab kan potentielt trække eksamenen i en forkert retning og skabe utryghed i den enkelte eksamenssituation. Enkelte studerende fremhævede desuden, at de indimellem fik indtrykket af, at underviseren ønskede en censor, som de kendte og ikke havde set i et stykke tid. De fleste studerende udtrykte dog generel tillid til, at underviserne er professionelle og ønsker en censor, der er relevant.

For dem, der fandt bedømmelsen mere fair ved ekstern censur, handlede det i høj grad om, at en ekstern censor bliver set som en garant for, at personlige relationer mellem underviseren og de studerende ikke kommer til at spille en rolle ved eksamen. Enkelte fremhævede desuden, at den eksterne censur på uddannelser, hvor der er et rygte om, at de studerende får højere karakterer end på lignende uddannelser på andre institutioner, anses som en nødvendighed for at mane disse rygter i jorden.

Opsamlende diskussion

Under den opsamlende diskussion blev der bl.a. spurgt om, hvorvidt de studerende kunne forestille sig, at man i højere grad kunne bruge de studerende som medbedømmere. De studerende gav udtryk for, at man godt kunne forestille sig, at de studerende kunne udgøre en ressource ved eksamen, men at de studerende ikke har fx indsigten i studieordningen og det faglige niveau til decideret at bedømme hinanden. Et eksempel, hvor de studerende allerede i dag er en ressource med hensyn til vejledning og bedømmelse, er i forbindelse med semesterprojekterne på Roskilde Universitet, hvor de studerende løbende læser hinandens projekter og giver feedback. De studerendes input bliver dog ikke taget i betragtning i forbindelse med selve bedømmelsen.

Seance II: Refleksion i grupper om bedømmelsesform, klageadgang og fremtidens eksamensbedømmelse

Formål:

- Forståelse af, hvilke forhold ved eksamen og bedømmelse som har betydning for de studerendes oplevelse af retssikkerhed
- Indtryk af styrker og svagheder ved klagesystemet set fra et studenterperspektiv
- Forståelse af, hvordan ændringer af censorsystemet kan påvirke de studerendes oplevelse af retssikkerhed.

Facilitering og forløb:

De studerende blev delt op i to grupper. Grupperne blev sammensat på tværs af sektorer, uddannelser og institutioner og placeret i hvert sit lokale. En EVA-konsulent faciliterede diskussionen i hver studentergruppe. Diskussionen handlede om to temaer: oplevelsen af tryghed og fair bedømmelse samt fremtidens eksamensbedømmelse i form af fire scenarier.

Oplevelsen af tryghed og fair bedømmelse

Gruppe 1: Under diskussionen om, hvad der udgør en tryk og en utryk eksamen, blev det særligt fremhævet, at eksamener, hvor den eksterne censor ikke ved nok om emnet/fagområdet og det til trods stadig spørger ind og evt. trækker eksamenen i en retning, der opleves forkert af den studerende, er det, der gør de studerende mest utrygge. Med andre ord er det særligt censors manglende viden om et fagområde/emne, der kan skabe utryghed. Det hører dog til undtagelserne, at de studerende føler sig utrygge til eksamen. Generelt oplevede de studerende, at den eksterne censor kun stiller få eller ingen spørgsmål, hvilket også i høj grad svarer til deres forventning til den eksterne censors rolle.

Gruppen diskuterede desuden eksamener og det element af tilfældighed, der er forbundet hermed – særligt ved eksamener, hvor man trækker et spørgsmål. De studerende var enige om, at der er et element af tilfældighed i en eksamen. De var dog ikke umiddelbart særligt positive over for at supplere eksamenskarakteren med en årskarakter, dels fordi de var bekymrede for, at det ville påvirke læringssituationen i undervisningen (at man fx ville blive bekymret for at "spørge dumt"), dels fordi de havde svært ved at se for sig, at undervisere på store hold med fx 100 studerende vil være i stand til at give en årskarakter.

Gruppe 2: Generelt var det opfattelsen blandt de studerende, at mange faktorer spiller ind på, om en eksamen opleves tryk, og bedømmelsen fair. Bl.a. har sammenhængen mellem eksamensformen og undervisningen stor betydning, herunder hvordan man fra undervisere side løbende lægger op til eksamen. Rollefordelingen mellem eksaminator og censor i mundtlige eksamenssituationer kan også have betydning. Hvis rollerne bryder med de studerendes forventninger, kan det skabe utryghed. De studerende fandt endvidere, at mundtlige eksamener kan opleves mere fair end skriftlige, fordi man får en mundtlig begrundelse for bedømmelsen og har mulighed for at spørge ind med det samme. Generelt vurderede de studerende, at feedback har stor betydning for oplevelsen af en fair bedømmelse.

Fremtidens eksamensbedømmelse – drøftelse af fire scenarier

Scenarie 1: Ekstern censur bruges alene i forbindelse med afsluttende eksamener/opgaver
Gruppe 1: De studerende udtrykte bekymring for et scenarie, hvor det kun er de afsluttede eksamener/opgaver (ca. 10 % af ECTS-pointene), der vil blive bedømt med ekstern cen-

sur. De mente, at man ville mangle et "realitetstjek" af de øvrige eksamener, og det var for sent først at få et eksternt blik på ens kompetencer ved de afsluttende opgaver/eksamener. Flere studerende gav udtryk for, at fordelingen mellem eksamener med såkaldt intern bedømmelse og eksamener, hvor det alene er underviseren, der bedømmer, er vigtig, og at det skal sikres, at en stor del af eksamenerne er med intern bedømmelse. Flere af de studerende var desuden glade for aftagercensorer, og de mente, at netop aftagercensorer vil komme til at spille en mindre rolle i dette scenarie. Aftagercensorerne opleves at give de studerende et indblik i, hvordan deres viden kan bruges ude i den "virkelige" verden.

Gruppe 2: Generelt var der ikke opbakning til en mindre andel af ekstern censur end i dag. De studerende understregede vigtigheden af at skelne mellem forskellige uddannelsers behov. Flere fandt, at der på en erhvervsrettet uddannelse kan være særlige behov for en relativt høj grad af ekstern censur, særligt eksterne censorer med aftagerbaggrund. Derudover fandt de det også vigtigt at skelne mellem bachelor- og kandidatuddannelser. De studerende fandt det således særligt vigtigt med en høj grad af ekstern censur på kandidatuddannelser. Flere gav udtryk for, at ekstern censur kan være med til at sikre et ensartet fagligt niveau på tværs af lignende uddannelser, samt at eksamen også er en faglig udviklingssituation for den studerende, som en ekstern censor kan bidrage positivt til.

Scenarie 2: Stikprøvecensur – dvs. at der vil være ekstern censur i forbindelse med tilfældigt udvalgte eksamener hvert år

Gruppe 1: De studerende udtrykte igen bekymring for, at det ifølge dette scenarie kun er 10 % af eksamenerne, der vil have ekstern censur. De forudsagde, at der vil sprede sig en vis panik blandt de studerende, hvis man indfører stikprøvecensur. I modsætning til scenarie 1 kunne de studerende dog godt se en pointe med stikprøvecensur med hensyn til at holde underviserne "skarpe". Det var en udbredt holdning, at stikprøvecensur ikke kan betragtes som kvalitetssikring.

Gruppe 2: De studerende udtrykte også her bekymring for konsekvenserne af en mindre grad af ekstern censur end i dag. Flere så dog perspektiver i stikprøvecensur som et supplement til den nuværende dækning af ekstern censur. De fandt det umiddelbart mest meningsfuldt at anvende stikprøvecensur i tilknytning til skriftlige eksamener.

Scenarie 3: Intern bedømmelse enten med deltagelse af en bedømmer fra egen institution eller alene ved eksaminator (underviser)

Gruppe 1: Flere af de studerende fremhævede, at der i dette scenarie bliver lagt meget ansvar over på den enkelte uddannelsesinstitution. Bl.a. blev det fremhævet, at man med dette scenarie mister det eksterne blik på institutionen og undervisningen, hvilket vil stille andre og større krav til akkrediteringen. Igen gav flere studerende udtryk for, at fordelingen mellem eksamener med intern bedømmelse og eksamener, hvor det alene er underviseren, der bedømmer, er vigtig, og at det skal sikres, at en stor del af eksamenerne er med intern bedømmelse. Særligt blev det fremhævet, at det i forbindelse med store projekter som fx bacheloropgaver vil være meningsløst, hvis der ikke som minimum er intern bedømmelse, da skellet mellem vejledning og eksamen ellers vil forsvinde.

Samtidig spiller institutionens størrelse en stor rolle med hensyn til, hvor eksternt et blik man får ved brug af intern bedømmelse. På de mindre institutioner kender alle undervisere

og studerende hinanden, og de studerende satte derfor spørgsmålstejn ved, om der reelt ville være tale om censur i disse tilfælde.

Gruppe 2: Scenariet blev ikke specifikt drøftet, da de deltagende studerende allerede havde gjort det klart, at man foretrak scenarier med en højere dækning med ekstern censur.

Scenarie 4: Her bliver alle eksamener bedømt af eksaminator

Gruppe 1: De studerende var bekymrede for dette scenarie. Bekymringen gik især på, at underviserne vil være tilbøjelige til at lade de studerende bestå for at få taxametertilskud. En anden bekymring gik på, at de personlige relationer kan spille en rolle. En af de studerende forudsagde, at man derfor vil se flere bisiddere til eksamener, hvis dette scenarie bliver til virkelighed. De studerende gav dog udtryk for, at de egentlig har tillid til, at de fleste undervisere vil være i stand til at se bort fra både taxametersystemet og personlige relationer i eksamenssituationen.

Gruppe 2: Scenariet blev ikke specifikt drøftet, da de deltagende studerende allerede havde gjort det klart, at de foretrak scenarier med en højere grad af dækning med ekstern censur. De studerende påpegede dog i forlængelse af drøftelsen af scenarierne, at der kan være et potentiale i at tænke mere nyt og utraditionelt, hvad angår eksamensformerne. De fandt, at nye eksamensformer kan være med til at øge de studerendes faglige udbytte af eksamen og i øvrigt skabe mere tryghed i forbindelse med eksamen og bedømmelse. Et par studerende fremhævede særligt portfolioeksamen som en attraktiv eksamensform, hvor den studerendes udbytte af undervisningen bedømmes mere løbende.

Side
6/7

Seance III: Opsamling på gruppernes refleksioner og spørgsmål fra Censorudvalget

Formål:

- Videndeling mellem alle workshopdeltagere
- Mulighed for, at Censorudvalget kan indhente mere detaljeret viden.

Facilitering og forløb:

De to EVA-konsulenter opsummerede diskussionerne fra fokusgrupperne. Efterfølgende var der åben spørgetid for alle udvalgsmedlemmer. En EVA-konsulent var ordstyrer i forbindelse med spørgetiden.

Et af spørgsmålene, der blev drøftet, handlede om, hvorvidt den pædagogiske situation og læringen ændres af, at der i slutningen af et kursus ligger en eksamen. Der var blandt de studerende en generel opfattelse af, at det på flere punkter har betydning for undervisningen og læringen, at et kursus afsluttes med en eksamen. Fx udtrykte de studerende, at de godt kan have opfattelsen af, at undervisningen indimellem tilrettelægges direkte efter eksamen. Dernæst pegede de også på, at eksamen påvirker undervisningen, idet det ikke kun er de studerende, som kan have oplevelsen af at blive bedømt, men også underviseren. Fra de studerendes side lød det også, at eksamener med ekstern censur tages ekstra alvorligt og seriøst, fordi der blandt de studerende hersker en forståelse af, at det er mere nødvendigt end ved intern censur.

Dernæst gik debatten på, hvilken form for læringsrum der egentlig skabes, når vi i Danmark har et stærkt fokus på den endelige eksamen og bruger den som et udbredt læringsredskab. Her tilkendegav de studerende bl.a., at eksamensformen kan have stor betydning

for, hvorvidt eksamen skaber et hensigtsmæssigt læringsrum eller ej, og at det i høj grad bør overvejes, hvornår de enkelte eksamensformer er mest velegnede. Dernæst påpegede enkelte studerende, at man som studerende har meget fokus på, hvem der skal være ens eksterne censor, og at det kan være skræmmende at have eksterne censorer, fordi de ofte ikke kender den enkelte uddannelses pensum samt begreberne, der benyttes. Det blev påpeget, at der blandt studerende findes en generel bekymring for, at de eksterne censorer ikke har tilstrækkelig viden om de specifikke faglige elementer. I sådanne tilfælde er der risiko for, at den studerendes potentielle læring fra eksamenssituationen går tabt. Denne pointe blev også taget med videre i dialogen mellem Censorudvalget og de studerende, da de studerende blev spurgt om, hvad det – set i deres optik – er vigtigt, at censorer skal kunne. De studerende var enige om vigtigheden af, både at censorerne har stærke faglige og pædagogiske kompetencer, og at man ikke satser på et alt for bredt sammensat censorkorps. På det faglige plan skal censorerne som minimum have den samme faglige indsigt i et emne som de studerende, fordi det sikrer en god eksamensoplevelse. Dog var der – afhængigt af typen af uddannelse – forskellige forståelser af, hvor afgørende det var at få specifikke specialistkompetencer med ind i eksamenslokalet, da fx nogle universitetsuddannelser i højere grad har fokus på generalistkompetencer end andre.

Fra de studerendes side lød det endvidere, at det overordnet skal overvejes, hvilken funktion censor har i eksamenslokalet: Hvis censor er en slags bisidder, er vedkommendes faglige tyngde og specialistviden inden for det enkelte emne måske ikke så altafgørende, men hvis censors opgave er at bidrage til læring og udvikling, er det vigtigt, at censor har stor faglig indsigt. Det blev i den forbindelse fremhævet, at det – særligt på kandidatniveau – bør være grundlæggende, at censor har den faglige viden, der skal til, for at han eller hun kan bidrage til udvikling og læring samt til, at den studerende betrygges i, at censor har den nødvendige faglige indsigt. Fra de studerende fra professionsbacheloruddannelserne lød særligt et ønske om, at censorer gerne måtte være fra erhvervslivet, da underviser er skarp med hensyn til den teoretiske del, mens censor kunne sikre en form for operationalisering af teorien til erhvervslivet. Sidst men ikke mindst fremhævede de studerende, at de finder det væsentligt, at censorerne har indsigt i uddannelsernes studieordninger, således at de er fuldt ud bevidste om de faglige læringsmål og krav, de skal bedømme den enkelte studerende ud fra.